

Dokonalá simulace

Mladí divadelníci rekonstruovali listopad 1989 v rámci své vlastní generační revoluce

JAN H. VITVAR

FOTO JAN HRONÁČKO

Oživlé exponáty. (Kabinet na Nové scéně)

Vlastně je to logické. Kdo jiný by dokázal nejsuggestivněji připomenout třicet let staré události kolem 17. listopadu než herci? Byli to právě oni, kdo tehdy spolu s vysokoškolskými studenty vstoupili do stávky, která zároveň s dalšími okolnostmi překvapila a ve výsledku dorazila kolabující komunistický režim. Během pár týdnů se ve vedení země ocitl dramatik Václav Havel, jehož nejbližší spolupracovníci často vzešli rovněž z divadelního prostředí. Prostor, které od reálného světa odděluje opona ze stejného materiálu, po němž byla nakonec československá revoluce pojmenovaná.

To slovo je opět na scéně: *Sametová simulace* je název projektu, který předminulý týden jednorázově proběhl ve třech pražských prostorech a propojil tři divadelní soubory. Pod vedením šéfa divadla Vosto5 Jiřího Havelky postupně před diváky znovu ožily třicet let staré obrazy, jejichž dramatická síla měla úplně stejný náboj v ulicích zaplněných demonstranty, parlamentu obsazeném unavenými loutkami i na zákulisních jednáních mezi mocí a opozicí, jejichž zástupci se mohli vůbec poprvé podívat vzájemně do očí.

Vedle nebývalé schopnosti zpřítomnit na jevišti napětí tehdejších dní *Sametová simulace* ukázala ještě jednu zásadní věc: v Česku vyrostla nová divadelní generace, jejíž přirozené chování vyvolává v divákovi podobně libé pocity, jaké mohl zažívat v roce 1989, kdy před ním okoukané rutinéry

skomírající moci ve veřejném prostoru nahradily postavy z masa a kostí.

Nevidím všechny ruce

Pro *Sametovou simulaci* se dali dohromady Vosto5, činohra Národního divadla a spolek 8lidí. První část se odehrávala v Divadle Archa. Měla podobu instalace herce a dramaturga Ondřeje Cihláře a scénografů ze sdružení Tabula Rasa: na jakýsi „les“ ze zavěšených pruhů látky zatěžkaných symbolickými klíči byly v sále promítány dobové záznamy z demonstrací na Letenské pláni. Výběr obrazů vychází ze spontánního dialogu mezi řečníky a masou lidí. Jako když 26. listopadu z tribuny samizdatový novinář Jiří Ruml davu oznámil, že ještě předchozího dne večerel v ruzyňské věznici. A demonstranti mu sborově odpověděli pokřikem „Co jste měli? Co jste měli?“

O jistou teatralnost provázející tehdejší události jsou opřeny i zbývající dvě části *Sametové simulace*. První si vzal na starost v budově bývalého Federálního shromáždění spolek 8lidí. Společenství studentů, které se dalo dohromady předloni na katedře alternativního a loutkového divadla pražské DAMU, již do letošního září vedl právě duchovní otec celého projektu Jiří Havelka. Probrali se nekonečnými zápisy ze schůzí Federálního shromáždění od začátku revoluce až po volbu Václava Havla prezidentem a přes zdánlivě šustění papíru z nich sestavili str-

hující, více než tři hodiny trvající dokumentární pásmo odehrávající se přímo na místě činu.

Diváci sledují průběh schůzí ze stejných dochovaných poslaneckých lavic, v nichž jsou rozesazeni herečtí představitelé tehdejších poslanců. Zprvu to spíše připomíná komedii. Diváci jsou předsedajícími opakovaně vyzýváni, aby spolu s herci-poslanci hlasovali pro diskutované návrhy, a pakliže někdo otálí, sálem se nese varování typické pro loutkový parlament: „Ještě nevidím všechny ruce!“

S ubývajícím listopadovými dny se však atmosféra schůzí proměňuje. Publikum je svědkem rekonstrukce poměrně srdceryvných výstupů těch několika nekomunistických poslanců, kteří v parlamentu seděli v rámci Národní fronty (socialisté a lidovci) a jimž záhy docházelo, že mají konečně prostor k tomu říct svůj názor, a v některých případech dokonce i pravdu. „Hra“ se průběžně přesune z jeviště (čili od řečnického pultu) do hlediště (k poslaneckým lavicím), kde statečnější vystupující dostávají zpětnou podporu od spolustraníků i diváků.

Vrcholem této části *Sametové simulace* pojmenované *Federál* je výstup Miloše Jakeše. Krátce poté, co rezignoval na funkci šefa československých komunistů a vzdal se i poslaneckého mandátu, před lehce obměněným parlamentem obhajoval svou roli během prvních dnů revoluce. V podání šlidí se proměnil v ukřivděného přerostlého spratka, který někomu hodně ublížil a teď žaluje na všechny kolem sebe, aniž by byl schopný sebereflexe – a právě tím zůstává přes všechnu dětinskost dále nebezpečný. Což je nejvýstižnější interpretace nejen Jakeše, ale i celé ideologie, kterou zde pomáhal tak dlouho držet u moci.

Případ pana Volfa

Část *Federál* v *Sametové simulaci* přibližuje místy až tragikomickou podobu revoluce. Zdůrazňuje ji přítomnost dobových, ovšem nefunkčních hlasovacích zařízení: každý stejně předem věděl, jak kdo bude hlasovat. Včetně Havlovy volby prezidentem, kdy pro něj na samý závěr představení zvedli ruku všichni poslanci, včetně těch, kteří ještě nedávno dělali vše pro to, aby lidé jako on skončili místo na Hradě ve vězení. Úplně jinou atmosféru měla závěrečná část projektu pojmenovaná *Kabi-*

net. Jiří Havelka ji zrežíroval na Nové scéně Národního divadla a rekonstruoval v ní průběh neveřejných schůzek mezi komunistickou mocí a opozicí. Na jeviště je postaven dlouhý stůl obestavený plexisklovou boudou, do které vyjednávající vstupují jako oživlé muzejní exponáty držící se striktně dobového textu i výrazu svých předobrazů. V případě Roberta Mikluše v roli Václava Havla dokonce v řečovém projevu tak přesného, že se rozdíl mezi hercem a historickou předlohou naprosto stírá. Na tříapůlhodinovém streamu přenášeném Českou televizí se koneckonců stále každý může na vlastní oči přesvědčit, o jak věrnou simulaci jde.

Už režisér Robert Sedláček v jednom z dílů svého *Českého století* obdobně pojatou imitací schůzek nahraných Havlovým tajemníkem Vladimírem Hanzelem nechal veřejnost ochutnat bizarní momenty, které tehdy při jednáních spontánně vznikaly. Havelka je na delším prostoru odhaluje v úplné nahotě. Jak zřejmě právě zde vznikla pozdější nevraživost mezi Havlem a Václavem Klausem, kterého lídr opozice předsedovi

komunistické vlády Ladislavu Adamcovi omylem představil jako „pana Volfa“. Jak obě strany marně hledaly do vlády národního porozumění „nějakého Slováka“. Nebo jak se ve stejné vládě shánělo poslední místo pro lidovce Richarda Sacheru: „Bohužel už tady není nic volného než paliva a energetika.“

Zatímco ve *Federálu* si inscenátoři vypořádali řadou divadelních postupů typu zkrácení Klausova několikahodinového projevu na pětiminutovou básničku, v *Kabinetu* si vystačili jen s několika

zcižovacími efekty. Havel tu ze stolu proti realitě odstraňuje sovětskou vlaječku a také až po zhruba půlce představení začíná kouřit. Ve vypouštění dýmu se s přibývajícím vahou opozice před rezignovanými zraky komunistů postupně přidává víceméně celý jeho tým.

Výběr hereckého obsazení přenáší historický text do současnosti. Komunisty hrají současní herci Národního divadla, opozici členové nezávislých divadelních skupin. Je to dobrá metafora: jako by i generace hereckých bardů vyklizovala prostor nastupujícím tvářím, které vycítily svou historickou příležitost. Díky *Sametové simulaci* ji dostaly přímo na jevišti Národního divadla a tentokrát kvůli tomu ani nemusely stávkovat. ●

Nová generace se dostala do ND a tentokrát ani nemusela stávkovat.

↓ INZERCE

Advertisement for Jazz Fest Brno. The top left corner features the website jazzfestbrno.cz. The main image shows two musicians: a man playing a double bass and a woman playing a trumpet. Text on the left identifies the **AVISHAI COHEN TRIO: GENTLY DISTURBED** performing on **25/4 – BOBY CENTRUM**. Text on the right identifies **LIZZ WRIGHT & FILHARMONIE BRNO** performing on **3/5 – JANAČKOVO DIVADLO**. The event title **JAZZ FEST BRNO** is prominently displayed on the right. At the bottom, logos for sponsors **ČESKÁ SPOŘITELNA**, **OHL ZS**, and **Česká televize** are visible.